ՔՀԿ հետազոտական կարողությունների զարգացում

Սոնա Բալասանյան, ՀՌԿԿ-Հայաստան,
rd@crrc.am
Նաիրա Վարդանյան, ՀՌԿԿ-Հայաստան,
pmdi@crrc.am

Հղում նկարին՝ https://www.dreamstime.com/stock-photo-multiethnic-people-holding-hands-chart-group-image43739848

Մոդուլ 1: Հետազոտական տրամաբանության կանոնները

Մտագրոհ. ինչո՞ւ են ՔՀԿ-ներին անհրաժեշտ հետազոտական հմտությունները

Ի՞նչ է հետազոտությունը

Չկա «հետազոտություն» հասկացության մեկ ու ամբողջական, վերջնական սահմանում:

Պարզ սահմանումներում (Merriam-Webster, 2017) «հետազոտությունը» ներկայացվում է որպես համակարգված գործողությունների ամբողջություն, շարք, հաջորդականություն, որի նպատակն է փաստերի բացահայտումն ու մեկնաբանությունը, վարկածների հաստատումը/հերքումը, տեսական և գործնական հայացքների վերանայումը:

Հետազոտության կարևորությունը ծրագրային քաղաքականության մեջ

Հաշվի առնելով հետազոտության կարևորությունը քաղաքականությունների իրականացման համար՝ այն սահմանվում է նաև որպես քաղաքականությունների ուղղորդման միջոց (Becker, Bryman and Ferguson, 2012):

Հետազոտությունների տեսակները

- Ըստ մեթոդների՝ որակական, քանակական և խառը մեթոդներով հետազոտություններ
- Ըստ նպատակի՝ հետախուզական, նկարագրական, բացատրական
- Պիլոտային հետազոտություն
- Ըստ բնույթի՝ տեսական/փիլիսոփայական հիմք ունեցող, պրագմատիկ՝ խառը մեթոդներով հետազոտություն, գործուն հետազոտություն (action research), գնահատող (evaluation) հետազոտություններ

Որակական տրամաբանություն

- Հետազոտության արդյունքը համոզիչ ու համահունչ պատմություն է:
- Կարիք կա բացահայտելու իրականության խորքային ու բովանդակային ասպեկտներ, մեզ հետաքրքրում են իրականության ոչ զանգվածային, մասնավոր հատվածներ:
- Մենք ունենք աշխարհայացքային կողմնորոշում և դրանում մեզ օգնում են որակական հետազոտություններում կիրառվող տեսությունները և մեթոդաբանությունները:
- Մենք իրականացնում ենք որակական **դեպքերի ընտրություն**:

Յուրաքանչյուր տեսություն կամ մեթոդաբանություն «լինզա» է, որով մենք նայում ենք աշխարհին և սա հատկապես կարևոր է որակական հետազոտությունների պարադայում:

Քանակական տրամաբանություն

- Մեզ հատաքրքրում են զանգվածային երևույթներ:
- Երևույթները քանակական և թվային ցուցիչներով ներկայացնելու համար մենք ունենք «չեզոք» դիրքորոշում:
- Մենք կառուցվածքայնացնում ու չափելի ենք դարձնում մեզ հետաքրքրող երևույթները:
- Մենք իրականացնում ենք քանակական ներկայացուցչական ընտրանք:

Լսե՞լ եք հետազոտողի՝ «պոզիտիվիստի» ինքնության մասին:

Բառարանային տարբերություն

Որակական	Քանակական
• Համոզիչ ու համահունչ պատմություն • Իրականության խորքային ու բովանդակային ասպեկտներ • Տեսությունները և մեթոդաբանությունները որպես «լինզաներ» • Որակական դեպքերի ընտրություն	• Զանգվածային դրսևորում ունեցող երևույթի քանակական ներկայացում • Իրականության տարածված ու զանգվածային ասպեկտներ • Պոզիտիվիստական աշխարհայացք • Զանգվածային ներկայացուցչական ընտրանք

Վարժություն. դասակարգի՛ր հետազոտական զեկույցներն ըստ իրենց որակական կամ քանակական լինելու

Որակական հետազոտություններ, օրինակներ	Հղում
“Missing Women” in the South Caucasus: Local perceptions and proposed solutions	https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/22506/94705.pdf?sequence=5&isAllowed =y
Rights of Children from Religious and Ethnic Minority Groups in Armenia	http://www.epfarmenia.am/wp-content/uploads/2014/06/2014_Field_Study_Rights_of_Chidren_en.pdf
A qualitative study of children, young people and ‘sexting’	https://www.nspcc.org.uk/globalassets/documents/research-reports/qualitative-study-children-young-people-sexting-report.pdf
Children’s Well-being in UK, Sweden and Spain: The Role of Inequality and Materialism A Qualitative Study	https://old.unicef.es/sites/www.unicef.es/files/IPSOS_UNICEF_ChildWellBeingreport.pdf
Most vulnerable children: world vision UK programme inclusion and impact	http://www.iicrd.org/sites/default/files/projects/files/WVUKMVC_Final_Report_FULL_June2014.pdf

Քանակական հետազոտություններ, օրինակներ	Հղում
Caucasus Barometer	http://www.crrc.am/hosting/file/_static_content/barometer/2015/CRRC-Armenia_CB2015_Presentation_ENG.pdf
STEP/Skills Measurement Research Study	http://documents.worldbank.org/curated/en/345441468218375478/pdf/955640WP00PUBL0menia0CR0Final020140.pdf
Quantitative Research Report. Audience Research Project	http://nfvf.co.za/home/22/files/Reports/FINAL_NFVF%20ARP-QuantReport_10042015cc.pdf
The Healthy Foundations Lifestages Segmentation	http://www.thensmc.com/dev/sites/default/files/291517-283947%20-%20HF%20QUANT%20FINAL%20REPORT%2029th%20June%20%202010.pdf
Food Behaviour Consumer Research: Quantitative Phase	http://www.wrap.org.uk/sites/files/wrap/Food%20behaviour%20consumer%20research%20quantitative%20jun%202007.pdf

Ո՞վ է հետազոտողը և հետազոտական էթիկա

- Հետազոտական աշխարհայացք
- Աշխարհը հավաստի կերպով ու մեթոդապես ճանաչելու ցանկություն
- Հետազոտական էթիկա
- Ջեկուցման էթիկա

Կարելի է կիրառել հետազոտական էթիկայի հայտնի ուղեցույց-մշակումներ:

Ստեղծեք տեղեկատվական թերթիկներ և ստացեք հետազոտությանը մասնակցության գրավոր համաձայնություն: Խնդրեք ձայնագրության թույլտվություն:

Վարժություն. տեղեկատվական և համաձայնության թերթիկների օրինակների ներկայացում և քննակում

Հետազոտության ոլորտը/մեթոդաբանությունը	Հղումը՝ հետազոտական էթիկայի ուղեցույց-մշակումներ
Մարդաբանություն	Association of Social Anthropologists of the UK and Commonwealth
Կրիմինոլոգիա	British Society of Criminology: Code of Ethics for Researchers in the Field of Criminology
Կրթություն	British Educational Research Association Ethical Guidelines for Educational Research
Աշխարհագրություն	Association of American Geographers Statement on Professional Ethics
	Royal Geographical Society: Research Ethics and Code of Practice
Պատմություն	Oral History Society of the UK Ethical Guidelines
Իրավունք	Socio-Legal Studies Association: Statement of Principles of Ethical Research
Կառավարում	Academy of Management’s Professional Code of Ethics
Քաղաքագիտություն	American Political Science Association (APSA) Guide to Professional Ethics in Political Science (Section H)
Քաղաքականություն	Political Studies Association, Guidelines for Good Professional Conduct
Հոգեբանություն	British Psychological Society Code of Ethics and Conduct British Psychological Society: Conducting Research on the Internet: (Guidelines for internet-mediated research)
Սոցիալական հետազոտություն	Social Research Association: Ethical Guidelines Social Research Association : Data Protection Act 1998 : Guidelines for Social Research Social Research Association: Code of Practice for the Safety of Social Researchers
Սոցիոլոգիա	The British Sociological Association: Statement of Ethical Practice American Sociological Association: Code of Ethics
Վիզուալ հետազոտություն	ESRC National Centre for Research Methods Review Paper: Visual Ethics: Ethical Issues in Visual Research

Հետազոտական հիմնախնդիրներ և գրականության վերլուծություն

- Ինչպե՞ս «տեսնել» հիմնախնդիրը: Առօրյա դիտարկման և առողջ բանականության կարևորությունը:
- Գրականության վերլուծությունը հիմնարար փուլ է մինչև հիմնախնդրից անցում կանենք հետազոտական տրամաբանությանը, մեթոդներին և հետազոտության տիպերին:

- Հարկավոր է դիտարկել մի շարք հաջողված վերլուծություններ: Ուշադիր եղեք վերլուծական զեկույցների, հոդվածների՝ փոխառելու համար դրանց գրելաոճն ու կառուցվածքը:
- Մշակեք հղումներ կատարելու կարգ:

Ստուգեք՝ https://www.zotero.org/; https://www.mendeley.com/

Վարկածների ձևակերպման առանձնահատկությունները

Ինչո՞վ են օգնում վարկածները հետազոտողներին

Որակական: Երիտասարդ աղջիկների՝ ժամանցի կենսափորձը ենթարկվում է վերահսկվում է հասարակության կողմից ըստ «երիտասարդ աղջկա» կերպարին վերագրվող ավանդական ընտանեկան պատկերացումների:

Քանակական: Երիտասարդների քաղաքացիական ակտիվությունը պայմանավորված է նրանց՝ ՔՀԿ ֆորմալ մասնակցությամբ:

Խառը: Երիտասարդների քաղաքացիական ակտիվությունը պայմանավորված է նրանց՝ ՔՀԿ ֆորմալ մասնակցությամբ և նրանց ֆորմալ մասնակցությունը որևէ ՔՀԿ գործողություններին հանգեցնում է հաջողության պատմությունների:

Հետազոտական նախագիծ. կառուցվածքը

- Հիմնախնդիր (1-2 էջ)
- Վարկած(ներ)
- Նպատակ, խնդիրներ (ըստ հետազոտության ծավալի)
- Մեթոդաբանություն, մեթոդներ (1,5 էջ)
- Ընտրանք/դեպքերի ընտրություն (1-1,5 էջ)
- Տվյալների վերլուծության մեթոդաբանություն (1-2 էջ)
- Հետազոտության նախագծի հայտնի թերություններ (1 էջ)

Կանոն: Հետազոտական նախագծից պետք է պարզ ու կանխատեսելի լինի, թե ինչպես է ընթանալու հետազոտությունը: Այն կարելի է բարելավել հետազոտության իրականացման ընթացքում և հետո:

Մոդուլ 2: Հետազոտության մեթոդներ (ՈՐԱԿ)

Ինչպե՞ս ընտրել

• Դեպքերի ընտրություն, տվյալների հագեցման սկզբունք

Ինչպե՞ս հարցնել/դիտարկել

Թեմատիկ ուղեցույցեր, կառուցվածքայնացման աստիճան

Ինչպե՞ս վերլուծել

Թեմատիկ վերլուծություն

Խորքային հարցազրույց

- Թեմատիկ զրույց
- Մտածեք կառուցվածքայնացման և միջավայրի մասին
- Ստեղծեք անկաշկանդ մթնոլորտ
- Սղագրեք ամենայն մանրամասնությամբ
- Վերադարձեք հարցվողներին հետադարձ կապի համար
- Իրականացրեք թեմատիկ վերլուծություն
- Շեշտադրեք հարցվողների ուղղակի խոսքը, բայց չափի մեջ
- Ճիշտ հղում կատարեք հարցվողների խոսքին

Փորձագիտական հարցում

- Ովքե՞ր են փորձագետները
- Դելֆի մեթոդ, ձնակույտի մեթոդ, շղթայական ընտրանք
- Ի՞նչ/ինչպե՞ս հարցնել – լավ պատրաստվեք
- Ուշադիր եղեք փորձագետից «խլած» ժամանակին
- Ձայնագրեք և սղագրեք զգուշությամբ

Խմբային հարցազրույց, ֆոկուս խմբային հարցում

- Ուղեցույցի մշակում
- Չափանիշների հստակեցում և պահպանում
- Ուշադրություն դարձրեք գենդերային և տարիքային համամասնությանը, այլ կարևոր չափանիշների
- Պահպանեք քննարկման մեթոդի կանոնները և էթիկան
- Պահպանեք քննարկումը վարողի չեզոքությունը

Փաստաթղթերի վերլուծություն

- Ի՞նչ է փաստաթուղթը
- Ի՞նչ է կոդը
- Թեմաների, հասկացությունների, բառերի և բառիմաստների կոդավորում, հաշվարկում
- Ստեղծեք կոդերի գիրք/codebook

Փնտրե՛ք, գտե՛ք տեքստային վերլուծության մեթոդների վերաբերյալ գրականություն

Դիտարկում

- Քարտով, կամ առանց քարտի, կառուցվածքայնացված և ոչ
- Մասնագիտական աշխարհայացք, «տեսնելու» կարողություն
- Առօրյա դիտարկում
- Վարեք օրագիր

Վերլուծության քայլեր. օրինակ

Քայլ 1: Սղագրում։

Քայլ 2: Մեթոդաբանության իմացություն՝ ինչպես ենք ընկալում, տեսնում իրականությունը; մեր պատկերացումների, ընկալումների առանձնացում, կենտրոնացում հարցվողների փորձի և ընկալումների վրա։

Քայլ 3: Ստացված տեղեկատվության ընթերցում, սղագրությունների վերընթերցում, ստացված տվյալների մասին ամբողջական տեղեկատվության ստացում։

Քայլ 4: Իմաստային միավորների առանձնացում:

Քայլ 5: Յուրաքանչյուր իմաստային միավորի/միավորների խմբի համար թեմատիկ ամբողջականության ստացում, թեմաների ձևակերպում, վերաձևակերպում՝ իմաստային միավորներին տալով առավել մասնագիտական ձևակերպումներ, թեմաների վերջնական հաստատում՝ իմաստով իրար մոտ միավորները քլաստերացնելով/խմբավորելով:

Քայլ 6: Նկարագրական մասնագիտական տեքստի ստացում, կարևոր իմաստային և թեմատիկ միավորների առավել խորը ներկայացում:

Քայլ 7: Բոլոր նկարագրությունների իմաստային խմբավորում, կարելի է նաև թեմատիկ միավորներում, ընդհանուր տեքստի ստեղծում:

Քայլ 8: Անցում նկարագրականից դեպի երևույթի կառուցվածքային իրավիճակի նկարագրություն:

Մոդուլ 3: Հետազոտության մեթոդներ (ՔԱՆԱԿ)

Հարցաթերթ. ինչպե՞ս կազմել

- Ի՞նչ հարցնել
- Ինչպե՞ս հարցնել
- Ի՞նչ հերթականությամբ հարցնել

Հարցերի տեսակները

- Բաց
- Փակ
- Կիսափակ

Նշում: Հիշեք Ձեր հետազոտական ծրագրի նպատակի և խնդիրների մասին

Հարցի ձևակերպումը

- Հարցը պետք է լինի հասկանալի և պարզ ձևակերպված
- Հարցը ձևակերպված լինի հարցվողի մայրենի լեզվով՝ գրագետ, բայց ոչ շատ գրական լեզվով
- Հարցը պետք է լինի միանշանակ՝ համեմատելի տեղեկատվություն ստանալու համար
- Հարցադրումներ անելիս պետք է կողմնորոշվել միջին կրթության, միջին ունակությունների ու ինտելեկտի տեր մարդկանցով
- Չպետք է օգտագործվեն բարդ, անհասկանալի, մասնագիտական տերմիններ
- Հարցը չպետք է լինի շատ երկար

Ինչի՞ց պետք է խուսափել

- Պետք է խուսափել 2 կամ ավելի գործոնների մասին հարցեր ձևակերպելուց

Օր.՝ Ինչպե՞ս եք վերաբերվում կանանց և երեխաների իրավունքների պաշտպաններին

- Հարցաթերթում չպետք է ընդգրկել հուշող, ուղղորդող հարցեր

Օր.՝ Բոլոր ընտանիքներն էլ ունենում են ֆինանսական խնդիրներ, Ձեր ընտանիքում նման խնդիրներ լինու՞մ են

Պետք է խուսափել ենթադրություններ պարունակող հարցերից
Օր.՝ Ինչպես գիտենք մարդկանց մեծ մասը….

- Հարցերը չպետք է լինեն վաղ անցյալի վերաբերյալ, չպետք է հիմնվել հարցվողի հիշողության վրա: Այս դեպքում պետք է կիրառել նշանակալի իրադարձությունների օրացույցը փորձելով արթնացնել հարցվողի ասոցիատիվ հիշողությունը:

Օր.՝ Ինչպիսի՞նն է եղել խնձորի բերքը 2012-ին կամ Ձեր մանկության տարիներին

- Չպետք է շատ երկար հարցեր ձևակերպել

- Զգուշացեք համընկնումներից: Սա կդժվարեցնի հարցաթերթի լրացումը

Օր.՝ Տարիքը18-25, 25-35…

Առաջադրանք

Եկեք բաժանենք խմբերի և ձեզ տրված հետազոտական խնդիրների համար փորձենք կազմել հարցեր, այնուհետև քննարկենք և համեմատենք արդյունքները:

Հարցաթերթերն՝ ըստ հարցումների տեսակների

Անհատական հարցազրույց (face to face)

• Համեմատաբար երկար, բազմազան ու բարդ

Հեռախոսային հարցում

• Կարճ և հեշտ, զրույցի ոճով

Փոստային հարցում

• Հեշտ հարցերով, մանրամասն հրահանգներով

Առցանց (online) հարցում

• Հեշտ հարցերով, մանրամասն հրահանգներով

Հարցաթերթի օրինակ:
http://www.crrc.am/hosting/file/_static_content/barometer/2015/Source%20Questionnaire_ENG.pdf

Չափման մակարդակները:

Նոմինալ - Չդասակարգված, իրար բացառող խմբեր

Օր.՝ Սեռը. 1-արական, 2-իգական: Ո՞րն է Ձեր ամենասիրած գույնը…

Օրդինալ/Կարգավորված

Դասակարգված, մեծի-փոքրի հարաբերություն ունեցող տարբերակներ

Օր.՝ Որքանո՞վ եք բավարարված Ձեր աշխատանքով

1. Լիովին բավարարված եմ
2. Ավելի շուտ բավարարված եմ
3. Չի կարելի ասել, որ բավարարված եմ, բայց բավարարված էլ չեմ/Չեզոք/
4. Ավելի շուտ բավարարված չեմ
5. Ընդհանրապես բավարարված չեմ

Մետրիկական/Ինտերվալային

Հավասար կամ ոչ հավասար միջակայքերի բաժանված խմբեր, որտեղ հստակ սահմանված են չափման միավորները, ըստ որի բաժանված են խմբերը և որի հետ համամետվում են:

Օր.՝ տարիքը, եկամուտը, ժամանակը, գինը և այլն…

Նշում: Ուշադիր եղեք նախկինում կազմված հարցաթերթերի և հավաստի սանդղակների:

Ընտրանքի բանաձև և հաշվիչ

Ընդհանուր համախմբություն;

Ընտրանքային համախմբություն;

Ներկայացուցչականություն;

Հարցնելով ընտրանքնային համախմբության ներկայացուցիչների կարծիքը պետք է կարողանանք տարածել այն նաև գլխավոր համախմբության վրա:

ԻՆՉՊԵ՞Ս
• Գլխավոր համախմբության չափն ու կառուցվածքը
• Հավաստիության աստիճան
• Շեղման աստիճան
• Պատահականության սկզբունք

Օրինակ: Պատահական թվերի աղյուսակ

Հղում նկարին: http://www.quadraphonicquad.com/forums/showthread.php?22918-Oppo-103-going

Հղումներ:

Ընտրանքի բանաձև և հաշվիչ, տե՛ս
http://www.raosoft.com/samplesize.html

Պատահական թվերի աղյուսակ, տե՛ս
https://www.youtube.com/watch?v=eqaYjf5zohM
https://www.youtube.com/watch?v=Uy4kGUhOuqA ,
http://www.pinsdaddy.com/random-number-table_lYil1c%7CQ5xUjNTopRzQN8WV1D2%7CrQSOuW*9aWZtVV%7CE/

Որքա՞ն հարցնել, որ հարցումը ներկայացուցչական լինի:

	Տնային տնտեսությունների քանակը			Մասնաբաժինը ընդհանուրից		Ընտրված տնային տնտեսությունների քանակը		
Մարզ	Գյուղական	Քաղաքային	Ընդամենը	Գյուղական	Քաղաքային	Գյուղական	Քաղաքային	Ընդամենը
Գեղարքունիք	29127	18239	47366	0.038	0.024	41.5	26.0	68
Տավուշ	18531	13613	32144	0.024	0.018	26.4	19.4	46
Կոտայք	32237	39990	72227	0.042	0.052	46.0	57.0	103
Արագածոտն	23051	8591	31642	0.030	0.011	32.9	12.2	45
Լոռի	25460	45048	70508	0.033	0.058	36.3	64.2	101
Շիրակ	21420	39956	61376	0.028	0.052	30.5	57.0	88
Սյունիք	10647	23857	34504	0.014	0.031	15.2	34.0	49
Վայոց Ձոր	8065	5627	13692	0.010	0.007	11.5	8.0	20
Արարատ	41830	17777	59607	0.054	0.023	59.6	25.3	85
Արմավիր	38007	23845	61852	0.049	0.031	54.2	34.0	88
Երևան		286546	286546		0.37	0.0	408.5	409
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	248375	523089	771464	0.322	0.678	354.1		1100

Հասարակական երևույթների նորմալ բաշխումը որպես բնական երևույթ

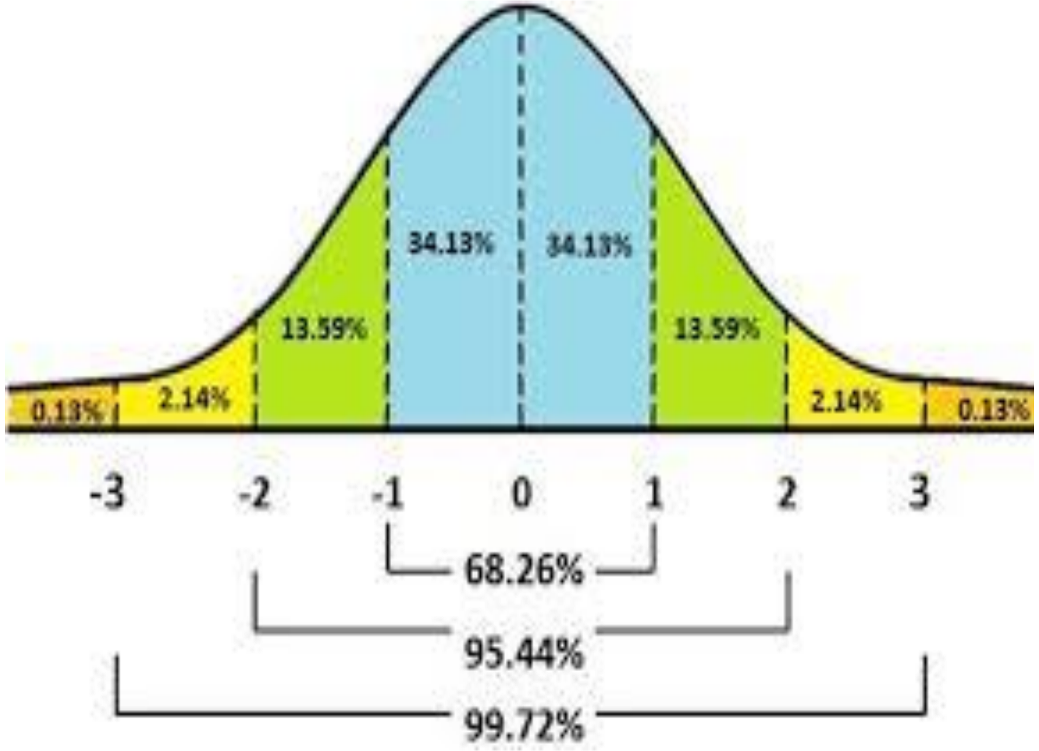

Հղում տեսանյութի՝ Գալթոնի տուփը: https://www.youtube.com/watch?v=6YDHBFVIvIs

Տվյալների մշակում

- Տվյալների մուտքագրում (CSPro, Excel, SPSS…)
- Տվյալների տեղափոխում վիճակագրական վերլուծական ծրագիր (SPSS, STATA, R…)
- Փոփոխականների արժեքների մուտքագրում (տվյալադարանի ստեղծում)
- Տվյալների մաքրում

Քանակական վերլուծության հիմնական քայլերը

Յուրաքանչյուր փոփոխականի համար

- պարզ հաճախականությունների ուսումնասիրություն
- կենտրոնական միտումների դուրսբերում

Խաչաձև աղյուսակների ստեղծում և ուսումնասիրություն

- Կապի վիճակագրական նշանակալիության դիտարկում

Փոփոխականների փոխկապակցվածության ուսումնասիրություն (Կորելյացիաների ուսումնասիրութուն)

Ռեգրեսիա

Կլաստերային վերլուծություն/Որոշումների ծառի դուրսբերում

Քանակական վարկածների, անկախ և կախյալ փոփոխականներ

Կախյալ փոփոխական - այն փոփոխականն է, որի վրա այլ փոփոխականների ազդեցությունը պետք է ուսումնասիրել:

Անկախ փոփոխական(ներ) - այն փոփոխական(ներ)ն են, որոնց ազդեցությունը կախյալ փոփոխականի վրա մեզ հետաքրքրում է պարզել

Զրոյական հիպոթեզ - ենթադրություն, որ կախյալ և անկախ փոփոխականների միջև ոչ մի նշանակալի կապ չկա

Ալտերնատիվ հիպոթեզ - կախյալ և անկախ փոփոխականների միջև կա նշանակալի կապ

Զրոյական և ալտերնատիվ հիպոթեզների հաստատումը կամ ժխտումն իրականացնում ենք վիճակագրական ծրագրերի միջոցով՝ վիճակագրական թեսթերի իրականացման արդյունքում

Հղում նկարին: http://www.whatismylearningstyle.com/analytic-thinker.html

Վերլուծական զեկույցների օրինակներ

- Որակական: http://www.epfarmenia.am/wp-content/uploads/2014/06/2014_Field_Study_Rights_of_Chidren_en.pdf

- Քանակական: http://www.crrc.am/hosting/file/_static_content/projects/Migration_and_skills_2011/Migration_and_skills_Armenia.pdf

Հետազոտական տվյալների համակարգչային վերլուծության ծրագրեր՝ SPSS, R, STATA, MAXQDA, NVIVO?

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

Thank You!